

ACADEMIA DE MUZICĂ
"GHEORGHE DIMA" – CLUJ
D.I.D.

TATIANA OLTEAN

ISTORIA MUZICII

MODUL DE STUDIU VI

***ISTORIA MUZICII
ROMÂNEȘTI***

**PENTRU STUDII UNIVERSITARE
PRIN ÎNVĂȚĂMÂNT LA DISTANȚĂ**

CUPRINS

INTRODUCERE	4
UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 1 - Începuturile școlii românești de compoziție în contextul vieții muzicale autohtone	5
Lecția 1 Viața muzicală românească în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.....	6
Lecția 2 Creația și activitatea corală în ultimii ani ai secolului al XIX-lea și primele decenii ale secolului al XX-lea. Genul coral – tărâmul înnoirilor scriiturii și limbajului muzical	7
UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 2 - GEORGE ENESCU, FIGURA CENTRALĂ A COMPONISTICII ROMÂNEȘTI DIN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XX-LEA	10
Lecția 3 George Enescu (1881-1955). Date biografice și periodizarea creației. Particularități ale gândirii componistice enesciene	11
Lecția 4 George Enescu, creația camerală și simfonică. Opera Oedip.....	12
UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 3 - MIHAIL JORA ȘI PAUL CONSTANTINESCU	15
Lecția 5 Mihail Jora (1891-1971), creator al baletului românesc și promotor al liedului în cultura muzicală românească.....	16
Lecția 6 Paul Constantinescu (1909-1963) și simbioza filonului folcloric cu cel bizantin în creația muzicală românească	17
UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 4 - PASCAL BENTOIU, AUREL STROE, ANATOL VIERU, ȘTEFAN NICULESCU, TIBERIU OLAH	20
Lecția 7 Pascal Bentoiu și Anatol Vieru. Două concepții componistice complementare	21
Lecția 8 Aurel Stroe.....	22
Lecția 9 Tiberiu Olah și Ștefan Niculescu.....	23
UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 5 - ȘCOALA IEȘEANĂ DE COMPOZIȚIE: VASILE SPĂTĂRELU	27
Lecția 10 Școala ieșeană de compoziție: Vasile Spătărelu.....	28
UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 6 - ȘCOALA CLUJEANĂ DE COMPOZIȚIE: SIGISMUND TODUȚĂ ȘI DISCIPOLII SĂI	31
Lecția 11 Sigismund Toduță, creatorul școlii clujene de compoziție. Creația simfonică, vocal-simfonică și camerală	32
Lecția 12 Sigismund Toduță, creația vocală și corală. Caracterizarea și evoluția stilului ...	33
Lecția 13 Discipolii lui Sigismund Toduță (I). Cornel Țăranu și Dan Voiculescu	34
Lecția 14 Discipolii lui Sigismund Toduță (II). Hans Peter Türk. Adrian Pop, ultimul discipol	36
BIBLIOGRAFIE	40

INTRODUCERE

Studiul *Istoriei muzicii românești* se constituie ca parte finală a disciplinei *Istoria muzicii* din cadrul studiilor universitare, fiind structurată pe trei direcții de cunoaștere: *contextul cultural-istoric* în care se desfășoară viața muzicală românească începând cu secolul al XIX-lea, *evoluția stilului și a limbajului și evoluția genurilor*, oglindite în creațiile compozitorilor reprezentativi ai școlii de compoziție românești. Disciplina are o componentă teoretică, de asimilare de informații referitoare la stilul compozitorilor reprezentativi, cu etapele evolutive ale creațiilor lor, și o componentă practică (audiția comentată), de identificare pe criterii stilistice și de limbaj a particularităților concepției creatoare a compozitorilor aflați în studiu. Scopul final al studiului *Istoriei muzicii românești* este cunoașterea evoluției gândirii muzicale în context autohton, dar și evidențierea locului pe care creația muzicală românească îl ocupă în peisajul muzical european, prin raportarea la creațiile compozitorilor reprezentativi ai curentelor și orientărilor stilistice din muzica europeană.

FORME DE EVALUARE

Studentii vor fi evaluați prin:

- teste de evaluare a cunoștințelor
- portofolii semestriale (referate)

UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	Lecții	Obiective (competențe)
I. Începuturile școlii românești de compoziție în contextul vieții muzicale autohtone	1-2	- cunoașterea terminologiei, a obiectului disciplinei și a metodelor de lucru - corelarea evoluției istoriei muzicii românești cu date esențiale ale evoluției muzicii europene
II. George Enescu	3-4	- cunoașterea contextului social-istoric în care se desfășoară evoluția componisticii românești
III. Urmașii lui Enescu: Mihail Jora, Paul Constantinescu	5-6	- cunoașterea elementelor de creație și stil a principalilor reprezentanți ai școlii românești de compoziție
IV. Școala bucureșteană de compoziție în a doua jumătate a secolului al XX-lea: Pascal Bentoiu, Anatol Vieru, Aurel Stroe, Ștefan Niculescu, Tiberiu Olah	7-9	- recunoașterea, pe baza audiției, a influențelor folclorice, bizantine, gregoriene, și a orientărilor postromantică, neoclasică, impresionistă și neoimpresionistă, expresionistă, etc. în creațiile compozitorilor români
V. Școala ieșeană de compoziție: Vasile Spătărelu	10	- comentarea unor fragmente muzicale la prima audiție, din punct de vedere stilistic și al genului, cu eventuala identificare a perioadei și a compozitorului
VI. Școala clujeană de compoziție: S. Toduță, C. Țăranu, D. Voiculescu, H.P. Türk, A. Pop	11-14	

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 1

ÎNCEPUTURILE ȘCOLII ROMÂNEȘTI DE COMPOZIȚIE ÎN CONTEXTUL VIEȚII MUZICALE AUTOHTONE

Cuprins:

Obiectivele unității de învățare	5
Lecția 1. <i>Începuturile școlii românești de compoziție în contextul vieții muzicale autohtone</i>	6
Lecția 2. Creația și activitatea corală în ultimii ani ai secolului al XIX-lea și primele decenii ale secolului al XX-lea. Genul coral – tărâmul înnoirilor scriiturii și limbajului muzical.....	7
Rezumatul unității de învățare	9
Răspunsuri și comentarii la testele de autoevaluare	9
Lucrare de verificare nr. 1	9
Bibliografie minimală	9

Obiectivele unității de învățare:

În urma parcurgerii unității de învățare nr. 1, *Începuturile școlii românești de compoziție în contextul vieții muzicale autohtone*, veți dobândi următoarele competențe:

- cunoașterea obiectului disciplinei și a metodelor de lucru
- cunoașterea periodizării generale a istoriei muzicii românești
- coordonarea informației istorice cu analiza auditivă a exemplelor muzicale
- realizarea de conexiuni istorice și culturale ale evoluției istoriei muzicii românești cu istoria muzicii universale
- identificarea, după auz, a unor particularități de scriitură și expresie din creațiile corale ale primelor decenii ale secolului al XX-lea

LECȚIA 1

VIAȚA MUZICALĂ ROMÂNEASCĂ ÎN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XIX-LEA

- Evenimente istorice semnificative:
 - o Unirea (A.I. Cuza, 1859)
 - o Războiul de Independență (1877)
- În a doua jumătate a secolului al XIX-lea începe procesul de profesionalizare a tuturor domeniilor de activitate muzicală:
 - Apariția unor reviste cu tematică artistic-muzicală: *Gazeta teatrului Național* (1835-'36, începuturile criticii muzicale), *Musicul Român* (1861), *Eco musicale di Romania* (revistă bilingvă cu tematică muzicală, 1869-1871) care determină profesionalizarea criticii muzicale (adaptarea terminologiei de specialitate străine la cea românească, sincronizarea cu nivelul criticii literare, afirmarea necesității creației muzicale autohtone, conștientizarea rolului educativ al criticii. Rolul lui Nicolae Filimon în profesionalizarea criticii muzicale). În ultimele două decenii ale secolului al XIX-lea apar noi reviste muzicale: *Lyra Română*, *Doina*, *Arta*, *Musa Română*, *România musicală*
 - Apariția unor instituții muzicale: *Societatea Filarmonică Română* (București, 1834-'37, apoi), promovează muzica simfonică clasică și romantică, în stagiuni de 3-6 concerte pe an; apar primele titluri de lucrări românești în genuri clasice și romantice (Alexandru Flechtenmacher, Ludovic Wiest, Eduard Wachmann, George Ștephănescu), se simte necesitatea recuperării de către componistica autohtonă a decalajului față de cultura muzicală europeană, dar este conștientizată valoarea tezaurului folcloric românesc
 - Genuri preponderente: opera italiană, vodevilul și opereta franceze, melodrama
 - Apariția orchestrelor de pe lângă *Teatrele Naționale* din București și Iași (compozitorii români scriau muzică pentru reprezentațiile de teatru, acesta fiind principalul mod de manifestare a creației autohtone în această perioadă); E. Wachmann – prima inițiativă de a înființa o orchestră
 - Apariția compozitorilor români care încep să compună în aproape toate genurile de muzică (vocal, coral, simfonic, concertistic, de operă), dar lucrările lor nu sunt cântate până în primele decenii ale secolului al XX-lea;
 - 1864, Reforma în domeniul învățământului, concretizată prin înființarea Conservatoarelor din București și Iași
 - 1868, asociația *Ateneul Român* inaugurează *seratele artistice*; în același an este reînființată *Societatea Filarmonică Română*
 - În ultimul deceniu al secolului al XIX-lea, apare prima trupă românească de operă, înființată de George Ștephănescu, care va antrena creația în genurile operei și operetei în rândul compozitorilor români;
 - Apariția și dezvoltarea activității corale (în Transilvania), prin înființarea corurilor sătești; necesitate a expresiei dorinței de unitate națională prin promovarea repertoriului coral
- Etape în evoluția muzicii vieții muzicale autohtone:
 - preluarea modelului occidental
 - evoluția în paralel cu dezvoltarea teatrului
 - sincronizarea cu cultura europeană, cu înglobarea elementelor folcloric și bizantin

LECȚIA 2

CREAȚIA ȘI ACTIVITATEA CORALĂ ÎN ULTIMII ANI AI SECOLULUI AI XIX-LEA ȘI PRIMELE DECENII ALE SECOLULUI AL XX-LEA. GENUL CORAL – TĂRÂMUL ÎNNOIRILOR SCRITURII ȘI LIMBAJULUI MUZICAL

- Primele decenii ale secolului al XX-lea sunt legate de dezvoltarea preocupărilor în domeniul culegerii și cercetării folclorului autohton (Tudor Pamfile, Alexandru Vasiliu, T. Popovici)
- Continuarea procesului de profesionalizare a criticii muzicale (compozitori în ipostază de critici: Stan Golestan, T. Brediceanu, D.G. Kiriac, Mihail Jora, Alfred Alessandrescu, Dimitrie Cuclin) și apariția istoriografiei muzicale (E. Caudella, Guilelm Șorban, Theodor Fuchs, Valeriu Braniște); estetica muzicală (Cuclin)
- Creația corală – stadiu intermediar între stadiul teatral și cel instrumental (emanciparea sonatei, în ipostază solistică sau camerală, a simfoniei și poemului simfonic, a concertului, a uverturii) al evoluției creației muzicale românești (după Brăiloiu)
- Creația corală – mijloc de promovare a luptei pentru independentă și unire a Principatelor
- În primele decenii ale secolului al XX-lea apare o diversificare și o emancipare a genurilor; genurile principale sunt cel coral (D.G. Kiriac, G. Musicescu, E. Mandicevschi, Gh. Dima) și cel instrumental (G. Enescu, Alfonso Castaldi, Eduard Caudella, Alfred Alessandrescu, Dimitrie Cuclin), dar importante progrese realizează și genul operetei (Ionel Brătianu, Iacob Mureșianu, T. Brediceanu)
- Limbajul: tipologie melodico-armonică de esență populară românească sau limbaj romantic cu influențe ale melosului popular (îngemănarea tonal-funcționalismului și modalismului de esență folclorică)
- Cei doi mari reprezentanți ai începutului de secol în genul creației corale: **Gavriil Musicescu** (Iași) (discipolii săi: I. Vidu, T. Teodorescu, Timotei Popovici, influență puternică asupra lui D.G. Kiriac) și **Gheorghe Dima** (Brașov, apoi Cluj).
- Genuri:
 - o **Creăție laică**: cântecul patriotic (după modelul lui Flechtenmacher și Porumbescu; reprezentanți: G. Musicescu, D. G. Kiriac, T. Teodorescu, Ionel Brătianu, Alfonso Castaldi,), cântecul școlăresc sau miniatura corală (D. G. Kiriac, Gh. Dima, Al. Podoleanu, T. Popovici, E. Mandicevschi, Iacob Mureșianu), prelucrarea folclorică (Gh. Dima, D.G. Kiriac, Ion Vidu, Timotei Popovici, Augustin Bena), madrigalul (Gheorghe Dima, Iacob Mureșianu, E. Caudella, Gheorghe Cucu, D. Cuclin).
 - o **Creăție religioasă**: liturghia (Musicescu, Cucu, Kiriac), Imnele Sfintei Liturghii – axion, heruvic, tropar, irmos etc. (Musicescu, Cucu, Kiriac, Mandicevschi, Dima, Bena, Francisc Hubic,)
- D.G. Kiriac și Al. Podoleanu – adepți ai stilului psaltic (păstrarea celor 8 glasuri din muzica bizantină); reformatori prin adoptarea notației liniare în locul celei psaltice și prin „epurarea” melodiilor de influențele orientale, prin îngemănarea stilului melodic bizantin cu polifonia.

Test de autoevaluare:

1. Care era idealul muzicienilor și oamenilor de cultură români la sfârșit de secol XIX?
2. Cine sunt cei doi mari reprezentanți ai muzicii corale la începutul secolului al XIX-lea?

Rezumatul unității de învățare nr. 1:

- *Ultimele decenii ale secolului al XIX-lea creează premisele dezvoltării unei creații muzicale autohtone în toate genurile, într-un proces de sincronizare cu cultura europeană concomitent cu formarea unei școli cu identitate națională, bazate pe valorile folclorice și bizantine*
- *Creația corală românească din primele decenii ale secolului al XX-lea este impulsionată de idealul luptei pentru Unirea Principatelor, fiind dominată de creațiile patriotice, dar și de prelucrările de folclor și de lucrările în genurile religioase*

Răspunsuri la testul de autoevaluare:

1. Constituirea unei vieți culturale românești bazate pe creație autohtonă valoroasă
2. Gavriil Musicescu și Gheorghe Dima

Lucrare de verificare nr. 1

1. Descrieți contextul istoric și cultural al celei de-a doua jumătăți a secolului al XIX-lea în Țările Române, integrând nașterea și dezvoltarea creației componistice autohtone (centre culturale, reprezentanți, etc.)
2. Realizați o prezentare comparativă a stilului și creației celor doi reprezentanți principali ai creației corale românești, în primele decenii ale secolului al XX-lea (Gheorghe Dima, Gavriil Musicescu)

Se acordă 4 puncte pentru realizarea corectă a cerinței 1, 3 puncte pentru cea de-a doua, 1 punct pentru formulare coerentă și sintetică, 2 puncte din oficiu. Lucrarea va fi expediată prin e-mail tutorelui disciplinei.

Bibliografie minimală:

- Dâșorean, Bujor, *Critica muzicală românească în secolul al XIX-lea*, teză de doctorat
- Firca, Clemsa-Liliana, *Direcții în muzica românească (1900-1930)*, Editura Academiei, București, 1974
- Ghircoiașiu, Romeo, *Cultura muzicală românească în secolele XVIII-XIX*, Editura Muzicală, București, 1992
- Popovici, Doru, *Muzica corală românească*, Editura Muzicală, București, 1966
- Vancea, Zeno, *Creația muzicală românească, sec. XIX-XX*, vol. 1-2, Editura Muzicală, București, 1968, 1978

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 2

GEORGE ENESCU, FIGURA CENTRALĂ A COMONISTICII ROMÂNEȘTI DIN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XX-LEA

Cuprins:

Obiectivele unității de învățare.....	10
Lecția 3. George Enescu (1881-1955). Date biografice și periodizarea creației. Particularități ale gândirii componistice enesciene	11
Lecția 4. George Enescu, creația camerală și simfonică. Opera <i>Oedip</i>	12
Rezumatul unității de învățare	14
Răspunsuri și comentarii la testele de autoevaluare	14
Lucrare de verificare nr. 2	14
Bibliografie minimală.....	14

Obiectivele unității de învățare:

În urma parcurgerii Unității de învățare nr. 2 - *George Enescu, figura centrală a componisticii românești din prima jumătate a secolului al xx-lea*, veți dobândi următoarele competențe:

- conștientizarea rolului esențial pe care l-a jucat George Enescu în externalizarea valorilor creației muzicale românești
- aprofundarea cunoștințelor legate de viața și creația lui George Enescu
- conștientizarea particularităților de concepție și de limbaj ale creației compozitorului
- identificarea particularităților sonore ale lucrărilor audiate
- capacitatea de a identifica, în urma audiției, diverse manifestări ale sintezei formă-gen în creațiile compozitorului
- identificarea elementelor de proveniență folclorică în creațiile audiate.

LECȚIA 3

GEORGE ENESCU (1881-1955). DATE BIOGRAFICE ȘI PERIODIZAREA CREAȚIEI. PARTICULARITĂȚI ALE GÂNDIRII COMPONISTICE ENESCIENE

➤ Date biografice:

- Este compozitor, violonist, pianist, dirijor, pedagog, dar se consideră pe el însuși, înainte de toate, compozitor
 - Născut la 7/19 august 1881 la Liveni-Vârnăv (astăzi comuna George Enescu), jud. Dorohoi (Botoșani).
 - 1885 – primele noțiuni muzicale le primește de la tatăl său, Costache Enescu, și de la Mihail Zoller; începe să cânte la vioară, după ureche, melodii auzite în sat.
 - 1886 – profesorul și compozitorul Eduard Caudella, de la Conservatorul din Iași, constată talentul lui Enescu și sfătuiește părinții să-l îndrepte către studii muzicale.
 - 1888 – pleacă la Viena la studii muzicale, însoțit de mama sa. Se înscrie la Conservatorul din Viena (la cursuri pregătitoare de vioară)
 - 1889 – primul concert în calitate de interpret, la Slănic Moldova; este primit la cursul superior al Conservatorului din Viena (prof. Josef Helmesberger jr.). Îl cunoaște pe Johannes Brahms.
 - 1890 – îi este remarcat talentul interpretativ în străinătate, este considerat „un Mozart român”.
 - 1895 – se înscrie la Conservatorul Național de Muzică din Paris (studii de armonie și compoziție); se înscrie la clasa de compoziție a lui Jules Massenet și la cea de contrapunct a lui André Gédalge.
 - 1896 – este elevul lui Gabriel Fauré, unde este coleg cu Florent Schmitt și cu Maurice Ravel
 - 1899 – absolvă clasa de vioară la Conservatorul din Paris
 - 1906 – începe activitatea concertistică de performanță, cu turnee în Franța
 - 1913 – instituie premiul George Enescu pentru compoziție
 - 1916 – în plin război, dă concerte pentru soldații răniți în spitale; este ales Membru al Academiei Române
 - 1918 – este profesor onorific al Conservatorului din Iași
 - 1921 – dirijează spectacolul inaugural al Operei Române din București – *Lohengrin* de Richard Wagner
 - 1928 – este profesor la Școala Normală de Muzică din Paris (ține cursuri de interpretare: Bach, Vivaldi, Mozart, Beethoven, Brahms).
 - 1930 – ține cursuri de interpretare la Harvard
 - 1931 – finalizează opera *Oedip* (premiera – Paris, 1936); este ales rector de onoare al Conservatorului din București;
 - 1937 – se căsătorește cu Maria Rosetti, prințesă de Cantacuzino, pe care o cunoscuse cu 20 de ani mai devreme.
 - 1946 – pleacă într-un turneu în S.U.A. – începutul exilului
 - 1955 – moare la Paris
 - 1958 – București – prima ediție a Festivalului *George Enescu*
- A efectuat numeroase, turnee în calitate de violonist și dirijor, a ținut cursuri de măiestrie interpretativă, fiind un eminent pedagog

➤ Creația:

- Stilul său componistic este caracterizat de sinteza clasic-romantică, cu elemente impresioniste și chiar neoclasică (ex. suitele pentru pian op. 3, op. 10).
- Utilizarea folclorului (sătesc și orașenesc) se manifestă în toate cele trei perioade de creație ale sale, sub diferite aspecte (citată muzical, apoi folclor stilizat, pentru ca în cele din urmă să realizeze sublimarea fondului folcloric în cadrul unui limbaj personal)
- Creația sa cuprinde 33 de opus-uri și subîntinde trei perioade stilistice:
 - o 1897-1905 – limbaj de factură post-romantic, cu influențe stilistice brahmsiene și wagneriene, dar și ale romantismului târziu francez:
 - *Poema română*, cele două *Rapsodii*, *Octuorul* pentru coarde, primele două *Sonate* pentru vioară și pian, *Simfonia concertantă pentru violoncel și orchestră*
 - o 1905-1916: - sinteză romantic-națională, perioadă extrem de fecundă:
 - *Suitele I și II-a* pentru orchestră, *Simfoniile I și II-a*, *Dixtuorul* pt. suflători, *Cvartetul I* pentru coarde, *7 Cântece pe versuri de Clement Marot*, *Suitele a II-a*

și a III-a pentru pian, Strigoii, oratoriu pentru soprană, tenor, bariton și orchestră, pe versuri de M. Eminescu (reconstituit de Cornel Țăranu).

- 1916-1955: perioada de maximă maturitate a stilului său:
 - Opera *Oedip*, *Simfonia a III-a*, *Sonatele* pentru pian, *Sonata* pentru pian și vioară nr. 3, „în caracter popular românesc”, 2 *Sonate* pentru pian și violoncel, Suita „*Impresii din copilărie*”, pentru pian și vioară, *Cvartetetele de coarde* op. 22, *Simfonia a IV-a* (reconstituită de Pascal Bentoiu), *Simfonia a V-a*, pentru tenor, cor de femei și orchestră (după *Mai am un singur dor*, de M. Eminescu)(refăcută de Pascal Bentoiu), *Vox maris*, poem simfonic, *Uvertura de concert*, pe teme în caracter popular românesc, *Simfonia de cameră*.

➤ **Particularități ale gândirii enesciene:**

- Sinteză între național și universal
- Utilizarea folclorului; asimilarea organică a folclorului în cadrul limbajului muzical (de ex. valorificarea scriiturii rubato și a sfertului de ton, cromatismul de sorginte folclorică, structuri melodice tricordale și tetracordale specifice)
- Gândirea ciclică
- Continuarea ideii postromantice de sinteză a formei și genului (de sonată); vezi Cesar Frank
- Conceptul de variație continuă, la nivelul microstructurii, gândire melodică centrată pe structuri pre-pentatonice, aflate în continuă metamorfozare
- Sinteză tonalitate-mod (lărgirea concepției tonal-modale)
- Sinteză între gândirea orizontală (melodică) și cea vertical-oblică: heterofonia de sorginte folclorică

LECȚIA 4

GEORGE ENESCU, CREAȚIA CAMERALĂ ȘI SIMFONICĂ. OPERA OEDIP

➤ **Creația camerală** a lui George Enescu cuprinde:

- sonate pentru pian
 - sonate pentru pian și vioară
 - sonate pentru pian și violoncel
 - 3 suite pentru pian, suita pentru pian și vioară *Impresii din copilărie*
 - 2 cvartete de coarde, 2 cvartete cu pian, un cvintet cu pian
 - un octuor, un dixtuor
 - *Simfonia de cameră*, lucrare care se află la granița dintre cameral și simfonic
-
- *Sonata a doua pentru pian și vioară* op. 6 (fa minor, 1899) înglobează cele trei tradiții muzicale de la care compozitorul se revendică: germană, franceză și românească. Utilizează principiul ciclic. Este regăsit de asemenea caracterul doinit al melodiei, preluat din folclorul românesc, și care va fi fructificat apoi în întreaga sa creație.
 - *Suitele pentru pian* op. 3 („în stil vechi”) și op. 10 – construcție cu caracter neoclasic, adoptă tipologii ritmice și de caracter specifice dansurilor renașcentiste; influența muzicii franceze
 - *Octuorul* op. 7 (1900) – pentru dublu cvartet de coarde; limbaj postromantic, arhitectură monumentală, pe tiparul sonatei, o primă încercare de sinteză a formei și genului; desfășurări polifonice ample; influență wagneriană.
 - *Dixtuorul* op. 14 (1906) – pentru 2 flaute, oboi, corn englez, 2 clarinete, 2 fagoturi, 2 corni; structură tripartită; scriitură clasico-romantică; orchestrație echilibrată, suplețe a melodiei;

- Sonata a treia pentru pian și vioară, „în caracter popular românesc”, op. 25 (1926); compozitorul realizează trecerea de la citatul folcloric la scriitura „în caracter popular”, în care folclorul este sublimat; folosește microintervalele, pe care le notează cu multă migală.
- Suita pentru pian și vioară „Impresii din copilărie” op 28 (1940), miniaturi cu titluri programatice (*Lăutarul, Bătrânul cerșetor, Pârâiașul din fundul grădinii, Pasărea din colivie și cucul din perete, Cântec de leagăn, Clarul de lună, Greierul, Vântul în horn, Furtună, Răsăritul soarelui*).
- Cvartetetele – melodică de largă expresivitate, explorarea virtuților formei de sonată, tratare ciclică, material tematic rezultat din structuri tri- și tetracordale, dezvoltate prin variație liberă.
- Simfonia de cameră op. 33, pentru 12 instrumente soliste – structură cvadripartită; lucrare cu gestație extrem de lungă, fiind începută în 1906 și finalizată în 1954. Principiul unității tematice a părților (caracteristică neobarocă); apare din nou sinteza formă-gen.
 - Explorarea valențelor polifoniei și heterofoniei
 - Laborator de creație pentru conceperea simfoniilor

➤ **Creatia simfonică:**

- Poema română op. 1 (marchează debutul muzicii românești pe scenele europene – Paris, 1899) și cele două Rapsodii române; citatul folcloric orășenesc; puternice influențe romantice; libertate și spontaneitate a ideilor muzicale, înlănțuite în structuri de lanț.
 - 5 Simfonii (*Simfonia a II-a*, structură monolitică, *Simfonia a III-a cu cor, pian și orgă*, în care experimentează tiparul formal lent-repede-lent, precum și diferite procedee polifonice moderne, *Simfoniile IV și V* nefinalizate, reconstituite de Pascal Bentoiu) – explorează principiul ciclic și structurarea monolitică; Sinteză a tradițiilor romantice germane și franceze (Brahms, Berlioz, Mahler, Franck)
 - 3 Suite pentru orchestră (*Suita 1* – op. 9, p. 2 – „*Preludiu la unison*”, amplă melopee orchestrală de factură folclorică, *Suita a treia, „Săteasca”* op. 27, 1938, caracter programatic)
 - Vox Maris, op. 31 (1951), poem simfonic
- Oedip op. 23 (1916-1931), tragedie lirică în 4 acte, după *Oedip rege* și *Oedip la Colona* de Sofocle; libret de Edmond Fleg
- Capodoperă a genului de operă în sec. XX, alături de *Pelléas et Mélisande* de Claude Debussy, *Castelul prințului Barbă-Albastră* de Béla Bartók sau *Wozzeck* de Alban Berg.
 - Orchestra este tratată simfonic și are un rol esențial în desfășurarea acțiunii (fiecare act are arhitectura unei simfonii)
 - Discurs vocal extrem de riguros notat, cu alternanțe de tronsoane cu înălțimi determinate întrerupte de pauze, *glissando* sau chiar note scandate; sferturi de ton, heterofonie, polifonie (nu în sensul tradițional); desfășurări corale ample.

Test de autoevaluare:

1. Enumerați câteva dintre influențele stilistice resimțite în primele două perioade de creație ale lui George Enescu.

Rezumatul unității de învățare:

- *Creația lui George Enescu, deși nu este vastă (33 de opusuri), acoperă întreaga paletă genuistică a epocii, racordând creația muzicală românească la cea europeană, printr-o sinteză de arhitectură și limbaj, între tradiția clasico-romantică și tezaurul folcloric autohton.*
- *George Enescu va influența și va impulsiona crearea unei adevărate școli de compoziție românești (Paul Constantinescu, Mihail Jora etc.); influența sa se va extinde și asupra generațiilor următoare de compozitori*
- *Prin creația lui George Enescu, cultura muzicală românească sparge barierele naționale*

Răspunsuri și observații la testul de autoevaluare:

1. Influențele cele mai reprezentative sunt cele franceză și germană, datorate studiilor sale la Viena și Paris, sub îndrumarea unor nume reprezentative ale componisticii franceze – Jules Massenet sau Gabriel Faure, dar și contactului cu creația lui Brahms și Wagner. Astfel, creația sa din primele două perioade vădește particularități stilistice aparținătoare postromantismului turnat în forme clasice, dintre care sonata și suita sunt cele mai reprezentative. De altfel, explorarea formei și genului de sonată va constitui una dintre preocupările sale majore în lucrările sale instrumentale și orchestrale.

Lucrare de verificare nr. 2

1. Realizați o expunere evolutivă a etapelor de creație ale compozitorului George Enescu, cu evidențierea evoluției stilului și a concepției asupra surselor folclorice.
2. Realizați o expunere a lucrărilor programatice ale compozitorului George Enescu.

Se acordă 4 puncte pentru realizarea corectă a cerinței 1, 3 puncte pentru cea de-a doua, 1 punct pentru formulare coerentă și sintetică, 2 puncte din oficiu. Lucrarea va fi expediată prin e-mail tutorelui disciplinei.

Bibliografie minimală:

- Benteiu, Pascal, *Capodopere enesciene*, Editura Muzicală, București, 1984
- Cosma, Lazăr Octavian, *Oedipul enescian*, Editura Muzicală, București, 1967
- Gavoty, Bernard, *Amintirile lui George Enescu*, Editura Muzicală, București, 1982
- Țăranu, Cornel, *Enescu în conștiința prezentului*, Editura Muzicală, București, 1969
- Voicana, Mircea, Firca, Clemansa, Hoffman, Alfred, Zottoviceanu, Elena, în colaborare cu Myriam Marbé, Ștefan Niculescu și Adrian Rațiu, coordonator Mircea Voicana, *George Enescu, monografie*, Editura Academiei, București, 2 vol., 1971

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 3

MIHAIL JORA ȘI PAUL CONSTANTINESCU

Cuprins:

Obiectivele unității de învățare.....	15
Leția 5. Mihail Jora (1891-1971), creator al baletului românesc și promotor al liedului în cultura muzicală românească.....	16
Leția 6. Paul Constantinescu (1909-1963) și simbioza filonului folcloric cu cel bizantin în creația muzicală românească	17
Rezumatul unității de învățare.....	19
Răspunsuri și comentarii la testele de autoevaluare	19
Lucrare de verificare nr. 3	19
Bibliografie minimală.....	19

Obiectivele unității de învățare:

În urma parcurgerii unității de învățare nr. 3, *Mihail Jora și Paul Constantinescu*, veți dobândi următoarele competențe:

- conștientizarea puternicei influențe exercitate de George Enescu în creația celor doi compozitori
- identificarea prin audiție a particularităților stilistice ale fiecăruia dintre cei doi compozitori
- cunoașterea și aprofundarea creațiilor și particularităților de limbaj ale celor doi compozitori
- conștientizarea înnoirilor la nivelul limbajului în etapa consecutivă lui George Enescu
- corelarea de ordin comparativ a stilului și limbajului celor doi compozitori
- exercitarea influenței gândirii celor doi compozitori asupra generației următoare de compozitori

LECȚIA 5

MIHAIL JORA (1891-1971), CREATOR AL BALETULUI ROMÂNESC ȘI PROMOTOR AL LIEDULUI ÎN CULTURA MUZICALĂ ROMÂNEASCĂ

➤ Date biografice:

- compozitor, dirijor și pianist
- născut la Roman în 1891; provenea dintr-o veche familie de boieri moldoveni (atestată încă din sec. XIV); era văr cu George Enescu și cumnat, prin căsătorie, cu Grigore Gafencu
- studii muzicale la Conservatorul din Iași și la Conservatorul din Leipzig (1912-1914). Studiază cu Stephan Krell (armonie, contrapunct, compoziție), Max Reger (compoziție), Robert Teichmüller (pian). A frecventat și cursurile de compoziție ale lui Florent Schmitt
- 1912 – licențiat în drept la Iași
- 1928-1933 – director muzical al Radiodifuziunii Române
- profesor de armonie, contrapunct și apoi compoziție la Conservatorul din București, unde a activat și în calitate de rector.
- activitate intensă ca dirijor și pianist
- 1931-1945 – consilier artistic al Filarmonicii și operei Române din București
- membru fondator și vicepreședinte al Societății Compozitorilor Români, de unde este înlăturat pe criterii politice de către regimul comunist în 1949; tot atunci au mai fost excluși din *Societate* George Enescu, Dinu Lipatti, Constantin Brăiloiu, Ionel Perlea, etc. Va fi reprimat în Uniunea Compozitorilor din România
- 1955 – membru al Academiei Române
- este distins cu numeroase premii naționale și internaționale (premiul I de compoziție George Enescu, Premiul Național de Compoziție, premiul „Herder” al Universității din Viena etc.)
- a scris studii, eseuri, cronică muzicală, recenzii. Volumul *Momente muzicale* (București, 1968) reunește cele mai reușite pagini dintre acestea
- moare la București, în 1971

➤ Creația:

- A fost creatorul baletului național românesc, cu dansatori români, creații muzicale și coregrafice ale compozitorilor și coregrafilor români, pe subiecte specific românești, fiind preocupat de promovarea în creația cultă a dansului popular autohton, cu ritmurile și metrii săi specifici.

- Primele balete: *La piață*, op. 10 (1928) și *Demoazela Măriuța*, op. 19 (1940 - creații în care apar dese accente umoristice, cu melos și ritmică specifice folclorului românesc, dar și cu valențe coloristice orchestrale deosebite. Realizează o sinteză între dansul popular și dansul de societate specific primei jumătăți a secolului al XX-lea)

- Alte creații în genul de balet: *Curtea veche*, op. 24 (1948), *Când strugurii se coc*, op. 38 (1951), *Întoarcerea din adâncuri*, op. 39 (1959), *Hanul Dulcineea*, op. 51 (1966).

- Talentul său de portretist și colorist al imaginii muzicale se regăsește și în creația simfonică și vocal-sinfonică, ce comportă la rândul ei caracteristici programatice: *Poveste indică*, op. 4 (1920) poem simfonic cu solo de tenor, după M. Eminescu, suita *Privești moldovenești*, op. 5 (1924) sau *Simfonia în do major*, op. 17 (1937). Creația sa simfonică se distinge prin tematica concepută în stil folcloric, cu valențe generative, dezvoltătoare, înveșmântată într-o coloristică timbrală aerată, amintind de timbralitatea impresionistă.

- În egală măsură, Jora este considerat și creator al liedului românesc, chiar dacă creații în acest gen fuseseră scrise de către compozitorii români și înaintea sa. Corpusul liedurilor sale, pe versuri de O. Goga, George Bacovia, Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Mihai Eminescu, din literatura română, sau R. Maria Rilke din cea universală, numără peste 100 de piese, în care caracteristica dominantă este crearea unui dialog real, permanent, între voce și

pian, în spiritul liedului schumannian, în care rolul pianului nu mai este acela de simplu acompaniator, ci de participant activ la crearea atmosferei și a ambianței lirice. În liedurile sale, Jora valorifică valențele metro-ritmice folclorice, îmbinând ritmurile *giusto* și *parlando-rubato*.

- Creația sa camerală cuprinde sonate pentru pian, pentru vioară și pian, violă și pian, suite cu caracter programatic (*Joujoux pour madame*, op. 7, pentru pian (1925)) sau literatură pianistică pentru copii (*Poze și pozne*, op. 25, op. 41 și op. 48, scrise între 1948-1963). Se distinge prin echilibrul și acuratețea arhitectonicii și lirismul tematic, de proveniență folclorică.

- Creația corală a lui Mihail Jora nu este vastă, dar prezintă aceeași dominantă lirică, meditativă, nostalgică. De cele mai multe ori, compozitorul recurge la poezia folclorică.

➤ **Particularități ale stilului:**

- Varietate și subtilitate a combinațiilor orchestrale; valorificarea expresivității timbrale în spirit impresionist; scriitura orchestrală aerată
- Valorificarea melosului popular românesc, cu ritmica sa specifică
- Valențe picturale, descriptive, în muzica instrumentală
- Imprimă discursului orchestral o tentă camerală, în spiritul înnoitor al muzicii europene a începutului de secol XX
- Armonie adaptată turnurilor melodice de sorginte folclorică
- Arhitectonică clară, echilibrată, a lucrărilor, în spirit neoclasic
- Lirismul expresiei
- În muzica vocală – echilibrare a vocii cu compartimentul instrumental – emanciparea pianului de la rolul de simplu acompaniament, la cel de participant activ, egal, la discursul muzical, fiind purtător de semnificații retorice și expresive ale sensurilor versurilor
- Rafinament armonic și contrapunctic

LECȚIA 6

PAUL CONSTANTINESCU (1909-1963) ȘI SIMBIOZIA FILONULUI FOLCLORIC CU CEL BIZANTIN ÎN CREAȚIA MUZICALĂ ROMÂNEASCĂ

➤ **Date biografice:**

- compozitor și profesor, violonist și dirijor
- născut în 1909 la Ploiești, într-o familie de intelectuali
- 1929-1933 - studiază la Conservatorul din București cu Faust Niculescu (teorie, solfegiu), Alfonso Castaldi (armonie), Constantin Brăiloiu (istoria muzicii), George Breazu (enciclopedie și pedagogia muzicii), D. Cuclin (estetică, forme muzicale), M. Jora (contrapunct, compoziție)
- 1933-1935 - s-a perfecționat la Viena cu Franz Schmidt, Oskar Kabasta și Joseph Marx (compoziție)
- 1927-1934, violonist și dirijor în Ploiești
- 1937-1941, dirijor al corului Bisericii Visarion din București; profesor de armonie, contrapunct și compoziție religioasă la Academia de muzică religioasă din București
- 1941-1944, profesor la Liceul militar muzical din București
- 1941, profesor de armonie la Conservatorul din București, până în 1963, anul morții sale
 - a întreprins culegeri de folclor și a studiat cu asiduitate culegerile de folclor ale înaintașilor săi

- a susținut prelegeri, conferințe, emisiuni de radio și televiziune
- a întreprins călătorii de studii în Austria, Franța, Rusia, Germania, Anglia, Turcia etc.
- a fost membru corespondent al Academiei Române (1963)
- a fost distins cu numeroase premii naționale și internaționale

➤ **Creația:**

- Muzică de teatru (*O noapte furtunoasă*, operă comică în 2 acte pe libretul compozitorului după piesa lui I. L. Caragiale, 1934, rev. 1959; *Nuntă în Carpați*, poem coregrafic, 1938);
- Muzică vocal-simfonică (*Ryga Crypto și Iapona Enigel*, versuri de Ion Barbu, 1936, rev. 1951; *Patimile și Învierea Domnului*, oratoriu bizantin de Paști pe texte medievale traduse și îngrijite de I. D. Petrescu, 1943, rev. 1948, *Nașterea Domnului*, oratoriu bizantin de Crăciun, 1947)
- Muzică simfonică (*Suită românească*, 1930-1936, reorch. 1942; *Simfonieta*, 1937; *Concert pentru orchestră de coarde*, 1955);
- Muzică concertantă (Variațiuni libere asupra unei melodii bizantine din secolul XIII, 1946, reorch. 1951, pentru violoncel și orchestră, 1943; *Concert pentru pian și orchestră*, 1952; *Concert pentru vioară și orchestră*, 1957; *Concert pentru harpă și orchestră*, 1960; *Triplu concert pentru vioară, violoncel, pian și orchestră*, 1964);
- Muzică de film documentar (*România*, 1946) și artistic (*O noapte furtunoasă*, regia Sică Alexandrescu și Victor Iliu, 1952; *Moara cu noroc*, regia Victor Iliu, 1956);
- Muzică de cameră -*Două studii în stil bizantin, pentru vioară, violă și violoncel*, 1929; *Sonatina bizantină pentru violoncel (viola) solo*, 1943; *Concert pentru cvartet de coarde*, 1947; *Baladă haiducească pentru violoncel și pian*, 1950);
- Muzică pentru pian (*Trei piese pentru pian*, 1951; *Toco-Toccatina*, 1957);
- Muzică corală (*Miorița*, 1952); baladă
- Muzică vocală (*4 Madrigale* pe versuri de Mihai Eminescu, 1954; *Gornistul*, versuri de Al. O. Teodoreanu, 1955).

➤ **Repere ale stilului compozitorului:**

- Este continuatorul concepției lui D.G. Kiriac, de integrare a modurilor bizantine în muzica cultă, utilizate în cadrul unui limbaj modern, adaptat înnoirilor din muzica europeană
- Îngemănează tradiția (folclorică și bizantină) cu inovația din domeniul formelor, al scriiturii etc.
- obișnuia să-și reevalueze și să-și recorecteze succesiv partiturile, ceea ce dovedește un puternic spirit autocritic
- scriitură concisă, concentrată, dezvoltări ale discursului muzical lipsite de emfază
- tematism pregnant, plin de claritate, echilibrat; atenție prioritară acordată melodiei (influențele folclorului și muzicii bizantine, culturi în esență vocale și monodice)
- atras de genurile populare vocale (doina, bocetul, balada, cântecul)

Test de autoevaluare:

1. Care dintre cei doi compozitori studiați vedește o aplecare mai profundă spre melosul bizantin?
2. Al cui continuator este Paul Constantinescu, în direcția tendinței de valorificare a modurilor bisericești în muzica cultă?

Rezumatul unității de învățare:

- *Mihail Jora este creatorul baletului și al liedului românesc.*
- *Paul Constantinescu a realizat simbioza între tradiția bizantină și cea folclorică autohtonă, pe de o parte, și cele mai novatoare tehnici de compoziție ale vremii, cu toate că a avut parte, spre deosebire de Jora, de o educație muzicală exclusiv românească.*
- *Mihail Jora și Paul Constantinescu realizează o nouă treaptă de emancipare a componisticii românești, una de fundamentare pe bazele folclorului și ale tradiției muzicale bizantine; ei deschid drumul unei noi generații de compozitori români, care s-au afirmat în deceniile 6-9 ale secolului al XX-lea.*

Răspunsuri și comentarii la testele de autoevaluare:

1. Paul Constantinescu
2. D.G. Kiriac

Lucrare de verificare nr. 3

1. Efectuați o prezentare comparativă a concepției și gândirii componistice a compozitorilor Mihail Jora și Paul Constantinescu cu evidențierea asemănărilor și deosebirilor.
2. Realizați un tabel cu creațiile de balet din prima jumătate a secolului al XX-lea.

Se acordă 4 puncte pentru realizarea corectă a cerinței 1, 3 puncte pentru cea de-a doua, 1 punct pentru formulare coerentă și sintetică, 2 puncte din oficiu. Lucrarea va fi expediată prin e-mail tutorelui disciplinei.

Bibliografie minimală:

- *Mihail Jora: Studii și documente*, Ed. Muzicala a UCMR, București, 1995, vol. 1, ediție critică de Ilinca Dumitrescu
- Octavian Lazăr Cosma, *Universul Muzicii Românești*, Editura Muzicala a Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România, București, 1995
- Viorel Cosma, articolul "Constantinescu, Paul", în: *The New Grove's Dictionary of Music and Musicians*, Ed. S. Sadie. London: Macmillan, 1980
- Viorel Cosma, *Muzicieni români*. Lexicon, București, Editura Muzicală, 1999

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 4.
PASCAL BENTOIU, AUREL STROE, ANATOL VIERU,
ȘTEFAN NICULESCU, TIBERIU OLAH

Cuprins:

Obiectivele unității de învățare.....	20
Lecția 7. Pascal Bentoiu și Anatol Vieru. Două concepții componistice complementare ..	21
Lecția 8. Aurel Stroe.....	22
Lecția 9. Tiberiu Olah și Ștefan Niculescu.....	23
Rezumatul unității de învățare	26
Răspunsuri și comentarii la testele de autoevaluare	26
Lucrare de verificare nr. 4	26
Bibliografie minimală.....	26

Obiectivele unității de învățare:

În urma parcurgerii unității de învățare nr. 4, veți dobândi următoarele competențe:

- Îmbogățirea bagajului terminologic
- Cunoașterea noilor tendințe în gândirea componistică post-enesciană
- identificarea prin audiție a particularităților stilistice ale fiecăruia dintre compozitorii studiați
- identificarea prin audiție a unor tehnici specifice de scriitură modernă
- conștientizarea influenței gândirii acestor compozitori asupra generației următoare.

LECȚIA 7

PASCAL BENTOIU ȘI ANATOL VIERU. DOUĂ CONCEPȚII COMPONISTICE COMPLEMENTARE

Pascal Bentoiu (n. 1927)

- compozitor și muzicolog

➤ **Date biografice:**

- A studiat în particular compoziția cu Mihail Jora
- Studii la Conservatorul din București
- Facultatea de Drept din București
- Este cercetător științific la Institutul de Folclor din București; a realizat culegeri și transcrieri de folclor
- Este distins cu numeroase premii naționale și internaționale

➤ **Creația:**

- Muzică de teatru la „Nunta lui Figaro”, opera *Hamlet* (1969)
- Muzică simfonică – *Luceafărul*
- *Creație de lieduri, muzică de cameră*
- *Muzică de film*
- Lucrări teoretice: *Gândirea muzicală, Deschideri spre lumea muzicii, Imagine și sens*
- A realizat reconstituiri după lucrări și schițe ale lui George Enescu (Simfoniile IV și V)

➤ **Concepția asupra stilului:**

- Cristalizare și rigurozitate
- Muzică de factură post-enesciană
- Coeziune stilistică
- Limbaj modern, bazat totuși pe criterii melodice modale;

Anatol Vieru (1926-1998)

- compozitor, dirijor, muzicolog și profesor

➤ **Date biografice:**

- Studii: la Conservatorul din București (1946-1949) cu Leon Klepper, Constantin Silvestri, Paul Constantinescu ș.a. și la Conservatorul P. I. Ceaikovski de la Moscova (1951-1954) cu Aram Hacıaturian. A urmat cursurile de vară de la Darmstadt (1967) și a beneficiat de o bursă DAAD în Berlinul de Vest (1973-1974). A fost doctor în muzicologie (1978) cu disertația *Cartea modurilor*.
- Din 1955 până la moarte, a fost profesor de compoziție la Universitatea de Muzică din București. În anii '70, a inițiat seria de concerte *Muzici paralele*, cu lucrări de Lassus, Ives, Scriabin, Schönberg, Varèse, Schnittke, etc. A publicat studii și a susținut conferințe la Darmstadt, Ierusalim, New York, Chicago, Seattle, Long Beach, Regina (Canada), fiind compozitor rezident la New York University în 1992-1993.
- Lucrările sale au fost incluse în concerte și festivaluri internaționale la București, Washington, Berlin, Moscova, Metz etc. și au fost interpretate de Zubin Mehta, Ghenadi Rojdestvenski, Andrzej Markowski, Natalia Gutman, Vladimir Orlov, Constantin Silvestri, Corul Madrigal, Cvintetul *Musica Nova*, Berliner Kammeroper, Regina Symphony Orchestra etc. Au fost publicate la Editura *Muzicală*, Salabert, Schott, Muzyka, și reproduse pe disc compact la Olympia și Electrecord.
- A fost distins cu prestigioase premii: Mențiune la Concursul național de compoziție George Enescu, București (1946); Premiul Reine Marie José, Geneva (1962); Premiul Fundației Koussevitzky, Washington (1966); Premiul Academiei Române (1967); Premiul Herder, Viena (1986); premii ale U.C.M.R. etc.

Creația:

- Creația scenică: Opere (*Iona*, 1976, după tragedia lui Marin Sorescu, cu gravuri de M. C. Escher);
 - 6 simfonii, numeroase concerte (*Clepsidra I*, 1968; *Ecran*, 1970; *Sinfonietta*, 1975; *Psalm*, 1993; *Kaleidoscope*, 1993, pt. pian și orchestră);
 - muzică pentru cor și orchestră, voce și orchestră, voce și pian; coruri *a cappella* (*Scene de noapte*, 1964, versuri de F. G. Lorca);
 - muzică de cameră (*Steps of Silence*, 1967; *Iosif și frații săi*, 1979; *Penthouse*, 1992; *Pulsions (en soufflé continu)*, 1992, pt. saxofon; *Design-dasein*, 1993, pt. flaut solo);
 - muzică pentru bandă magnetică și multimedia (*Clocks*, 1970; *Cumpăna - Die Waage*, Scale, 1986, *texte de Heidegger și Urmuz*).
- Este de asemenea un rafinat muzicolog și analist. Lucrări teoretice: *Cartea modurilor*, *Cuvinte despre sunete*.

➤ **Repere stilistice:**

- Este reprezentant al gândirii matematice aplicate în micro- și macrostructura muzicale
- A dezvoltat un sistem modal bazat pe teoria mulțimilor
- Aderă pasager la serialismul anilor '60
- Scara modală este, în opinia lui, punctul de pornire al fiecărei lucrări
- Macrostructură formală inedită, în forme geometrice: clepsidră, etc.
- Arta trebuie bazată pe motivații interioare
- Gândire bazată pe blocuri sonore
- Tehnici de compoziție bazate pe variație, diversitate
- Preocupare pentru „timpul muzical”
- Tehnica colajului
- Tematica lucrărilor sale este bazată pe criza lumii în care trăia

LECȚIA 8 **AUREL STROE**

Aurel Stroe (1932-2008)

- compozitor, teoretician, profesor

➤ **Date biografice:**

- Studii particulare de muzică la București, cu Maria Fotino și Marțian Negrea (armonie, teorie, contrapunct, fugă), și apoi la Conservatorul din București, cu Marțian Negrea, Ioan D. Chirescu, Ion Dumitrescu, Theodor Rogalski, Emilia Comișel, George Breazul
- 1966-1969 - a participat la cursurile de muzică nouă de la Darmstadt (cu Mauricio Kagel, Herbert Brün, Ligeti, Stockhausen)
- a beneficiat de o bursă DAAD la Berlin (1972)
- 1962, își începe cariera didactică la Conservatorul din București, unde predă orchestrație și compoziție
- 1985-'86, Profesor asociat la Universitatea Illinois (SUA), la cursul de sisteme de acordaj
- 1986, 1988, 1990, 1994, a susținut cursuri de vară la Darmstadt
- A susținut conferințe, prelegeri, comunicări științifice în țară și peste hotare
- 1972 – cursuri de compoziție la Școala Normală a Universității din Strasbourg

- A fost distins cu numeroase premii de compoziție (Premiul Uniunii Compozitorilor, Premiul Internațional Herder, Viena, 2002)
- 1992 – ține anual cursuri de compoziție la Bușteni
- Publică numeroase studii muzicologice în revistele de specialitate

➤ **Creația:**

- Lucrări orchestrale: *Arcades*, pentru orchestră mare, cu trei unde Martenot, 1962-63; *Musique de concert*, pentru pian solo, alămuri și percuție, 1963-65, *Laudes I, Laudes II, Canto I, Canto II, Ciaccona con alcune licenze*, pentru orchestră mare, (1995), *Prehudes Lyriques*, pentru ansamblu de soliști (1998-99), *Concertul pentru acordeon și orchestră* (2000)
- Lucrări scenice: *Trilogia cetății închise – O nouă Oreste: I. Agamemnon – Moartea în cetatea închisă* (operă în două părți, 1979-'81), II. *Coeforele* (operă în două părți, 1974-77) și III. *Eumenidele – o cetate deschisă* (operă într-un act, 1985), *Das Weltkonzil*, interludiu dramatic, 1989,
- Lucrări camerale – 3 sonate pentru pian, cvartetul *Mozart-Sound-Introspection* (1994), *Il giardino delle strutture* pentru 2 percuționiști (1974), *Anamorphoses canoniques*, pentru flaut piccolo, flaut bas, jazz-flute, clarinet, trombon, violoncel și bandă magnetică (1987)

➤ **Repere stilistice:**

- Cercetător al sistemelor de acordaj – valorificate artistic
- Veritabil ritmician
- Adept al modalismului larg cromatic
- Melodicitate suplă, variată
- Moduri melodice originale
- Paletă cromatică extinsă
- Polifonist de excepție
- Instrumentație simplă, lipsită de efecte spectaculoase
- Scriitură camerală, cu combinații timbrale inedite, pregnante; folosește undele Martenot, instrumente neconvenționale (acordeon, Jazz-flute, clavecin, flaut bas etc.)
- Introduce conceptul de „muzică morfogenetică”, bazată pe teoria catastrofelor a lui René Thom, care se referă la schimbările dramatice de structură care survin în cadrul unei lucrări muzicale, greu de explicat cu uneltele analizei muzicale tradiționale.
- Îmbină conceptele structuri muzicale cu cele ale matematicii

LECȚIA 9

TIBERIU OLAH ȘI ȘTEFAN NICULESCU

Tiberiu Olah (1928-2002)

➤ **Date biografice:**

- Născut la 2 ianuarie 1928 în comuna Arpășel din Maramureș, România,
- a urmat cursurile Academiei de Muzică din Cluj (1946-1949) și apoi pe cele ale Conservatorului “P. I. Ceaikovski” din Moscova (1949-1954, la clasa de compoziție a lui Evghenii O. Messner)
- 1967-1968, participă la *Internationale Ferienkurse für neue Musik* din Darmstadt
- 1969-70, beneficiază de o bursă de creație DAAD la Berlin.

- din 1958 predă compoziția la Conservatorul din București
- onorat cu distincții și premii (Premiul Academiei Române - 1965; premiul internațional „Koussevitsky” al criticii de disc - 1967; marele premiu UCMR pentru întreaga activitate - 1993)

➤ **Creația:**

- interpretată la diverse festivaluri internaționale, vasta sa creație cuprinde muzică vocală și instrumentală, corală, simfonică și vocal-simfonică, muzică de teatru și de film.
- *Muzică coral-simfonică și simfonică* (Ciclul Brâncuși: Coloana infinită, 1962, Spațiu și ritm, 1964, Poarta sărutului, 1965, Masa tăcerii, 1967; The Time of Memory, 1973; Armonii I, 1975, II, 1976, III, 1978, și IV, 1981); *muzică de cameră* (Sonata nr. 1 pentru clarinet solo, 1962, no. 2 din Ciclul Brâncuși; Sonata nr. 2 pentru clarinet solo, cu bandă magnetică, 1982; Concerto notturno, 1983, pentru alto saxofon, clarinet bas, vibrafon, marimbafon); *muzică corală* (Timpul cerbilor, 1973, simfonie corală); *muzică de film* (artistic și documentar); *muzică pentru scenă* (Troienele, 1966, de Euripide-Sartre; Miorița, 1967, de Valeriu Anania).

➤ **Repere stilistice:**

- Sinteză între limbajul post-serial și cel modal
- Elemente de sorginte folclorică: scări modale, heterofonia, ritmica parlando-rubato
- materialul componistic de bază se constituie din structuri modale elementare, minimale, de 3-4 sunete, ce sunt supuse unor transformări continue.
- Alături de modalitățile de spațiere intervalică, subtilitățile timpului muzical, ale condensării și dilatării acestuia, sunt o preocupare constantă a compozitorului (vezi spre exemplu ciclul *Omagiu lui Brâncuși* - 1963-1967 - format din *Coloana fără sfârșit*, *Sonata pentru clarinet solo*, *Spațiu și Ritm*, *Poarta sărutului* și *Masa tăcerii*).
- principiul autosuprapunerii mai multor lucrări de sine stătătoare este exploatat în ciclul *Armonii* (1975-1980).
- începând cu anii '80, limbajul muzical al lui Tiberiu Olah se simplifică în sensul unei esențializări a materialului modal (reconsiderarea pentatoniei și a trisonului major - în *Simfonia a II-a* (1987)
- o concepție metastilistică se face simțită în lucrări precum *Simfoniile a III-a* (1989) și *a IV-a* (1990) sau *Concertul pentru saxofon și orchestră* (1991), opusuri ce recurg la aluzii și parafraze ale unor fragmente din Mozart sau Beethoven.

Stefan Niculescu (1927-2008)

➤ **Date biografice:**

- S-a născut în 1927 la Moreni (Dâmbovița) și s-a stins din viață pe 22 ianuarie 2008
- a studiat în București la Academia Regală de Muzică (1941-46), Institutul Politehnic (1946-50) și la actuala UNMB (1951-57), compoziția cu Mihail Andricu.
- a participat la Cursurile Internaționale de la Darmstadt (1966-69), fiind invitat aici și în calitate de profesor (1993) și la Cursurile de vară pentru muzică electronică în Studioul Siemens de la München (1966).
- a predat compoziție și analiză muzicală la UNMB (1963-87, apoi din nou începând cu 1993).
- a fost invitat composer-in-residence prin DAAD în Berlin (1971-72) și la *Künstlerhaus Schloß Wiepersdorf* (1993).
- A fondat “Săptămâna Internațională a Muzicii Noi”, București (23-30 mai 1991)
- A fost membru al SACEM, Paris, al UCMR și al Academiei Române,

- Doctor Honoris Causa al Academiei de Muzică din Cluj
- Distincții: două premii ale Academiei Române (pentru compoziție -1962, pentru muzicologie - 1972), premii ale UCMR pentru piese simfonice și camerale (1975, ‘77, ‘81, ‘83, ‘85, ‘86, ‘88, ‘98); Premiul Academiei Franceze pentru colaborarea la Monografia *George Enescu*, 1972, Editura Academiei Române; patru premii pentru întreaga activitate creatoare - al Festivalului de la Montreux, „International Record Critics Award” (1985), Premiul „Gottfried von Herder”, Viena (1994), Marele Premiu al UCMR (1994); Marele Premiu „George Apostu” (1994).

➤ **Creația:**

- a compus cca. 70 lucrări în aproape toate genurile muzicale (orchestrale, camerale, vocale, operă).
- 5 simfonii (1956-97), dintre care: *II. Opus dacicum* - (1980), *Cantos*, simfonia a treia, concertantă, pentru saxofon și orchestră (1984), *IV. Deisis* (1995) și *V. Litanies* (1997).
- 3 cantate (1959-65), *Heteromorphie* pentru orchestră (1967), *Invențiuni pentru clarinet și pian* (1963), *Aforisme după Heraclit*, pentru 20 de voci soliste (1969), *Unisonos I, II* pentru orchestră (1970, 71), *Ison I, II* pentru orchestră (1973, 75), *Echos I* pentru vioară (1977), *Sincronie II* pentru orchestră (1981), *Ricerca in uno* pentru sintetizator, pian și vioară (1984), *Octuplum* pentru 8 instrumente (1987), *Hétérophonies pour Montreux* pentru 5 instrumente (1986), *Invocatio* (simfonie corală, 1988), *Chant-son pentru saxofon* (1989), *Axion* pentru cor de femei și saxofon (1992), *Psalmus* pentru 6 voci (1993), *Sequentia* pentru 6 instrumente (1994), *Undecimum* pentru 11 instrumente (1998).
- Lucrări teoretice: *Reflecții despre muzică*, participare la realizarea monografiei George Enescu (colectiv) numeroase studii de muzicologie în publicațiile de specialitate

➤ **Repere stilistice:**

- Părintele heterofoniei moderne
- Influențe: muzica bizantină, folclorul, modele europene: Bartók, Stravinski, Hindemith, Messiaen, Webern
- Procedee matematice în structurarea și organizarea materialului muzical
- Folosirea “personajelor muzicale”
- Luminozitate echilibrată, altitudine spiritual
- Scări modale originale, non-octaviante
- Un limbaj nou, care fructifică culturile lumii

Test de autoevaluare:

1. Există un curent unitar în muzica românească a celei de-a doua jumătăți a secolului al XX-lea
2. Care este caracteristica comună a reprezentanților acestei școli?

Rezumatul unității de învățare:

- În a doua jumătate a secolului XX, care cuprinde și perioada postenesciană, se manifestă o mare diversitate de tendințe, orientări și curente în componistica românească, cu precădere în creațiile reprezentanților școlii bucureștene de compoziție
- Tendințele experimentale din muzică sunt influențate și de curentele manifestate în muzica europeană, la care compozitorii români au acces prin participare la cursurile internaționale de la Darmstadt și Donaueschingen
- Limbajul se diversifică și se particularizează la fiecare compozitor, astfel că nu mai există tendințe unitare
- Gândirea este foarte mult legată de științele exacte (matematică, acustică, probabilistică, statistică)

Răspunsuri la testul de autoevaluare:

1. Nu există un curent unitar. Stilurile sunt foarte personale și foarte diferențiate.
2. Sunt în egală măsură compozitori novatori și teoreticieni de valoare

Lucrare de verificare nr. 4

1. Evidențiați particularitățile de limbaj și concepție componistică ale compozitorilor Ștefan Niculescu și Pascal Bentoiu.
2. Realizați un tabel cu creațiile în genul de operă ale compozitorilor studiați în această unitate de învățare.

Se acordă 4 puncte pentru realizarea corectă a cerinței 1, 3 puncte pentru cea de-a doua, 1 punct pentru corectitudinea informațiilor și originalitate, 2 puncte din oficiu. Lucrarea va fi expediată prin e-mail tutorelui disciplinei.

Bibliografie minimală:

- Anghel, Irinel, *Orientări, direcții, curente ale muzicii românești din a doua jumătate a secolului XX*, Editura Muzicală, București, 1997
- Sandu-Dediu, Valentina, *Muzica românească între 1944-2000*, Editura Muzicală, București, 2002
- Bentoiu, Pascal, *Gândirea muzicală*, Editura Muzicală, București, 1975
- Laura Manolache, Convorbire cu compozitorul Tiberiu Olah, în: rev. Muzica, București, 2, nr. 3, 1991

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 5

ȘCOALA IEȘEANĂ DE COMPOZIȚIE: VASILE SPĂTĂRELU

Cuprins:

Obiectivele unității de învățare.....	27
Lecția 10. Școala ieșeană de compoziție: Vasile Spătărelu (1938-2005).....	28
Rezumatul unității de învățare.....	30
Răspunsuri și comentarii la testele de autoevaluare.....	30
Lucrare de verificare nr. 5.....	30
Bibliografie minimală.....	30

Obiectivele unității de învățare:

În urma parcurgerii Unității de învățare nr. 4, *Școala ieșeană de compoziție: Vasile Spătărelu*, veți dobândi următoarele competențe:

- conștientizarea particularităților de scriitură și limbaj ale creației compozitorului
- cunoașterea elementelor de continuitate ale tradiției muzicale ieșene
- cunoașterea și aprofundarea creației compozitorului
- conștientizarea înnoirilor la nivelul limbajului în etapa consecutivă lui George Enescu.

LECȚIA 10

ȘCOALA IEȘEANĂ DE COMPOZIȚIE: VASILE SPĂTĂRELU

Vasile Spătărelu face parte din acea generație a compozitorilor născuți în perioada anilor 1935-1945, care au început să se manifeste creator în anii 1950-60. În această perioadă apar orientări noi, moderne, în componistica românească, precum muzica spectrală, muzica arhetipală, muzica bazată pe extragerea unor legi și principii de compoziție din morfologia folclorului românesc, și chiar primele tendințe aleatorice sau de valorificare a heterofoniei. Colegi de generație cu Vasile Spătărelu sunt Ede Terenyi, Corneliu Dan Georgescu, Liviu Glodeanu, Dieter Acker, Dan Voiculescu, Dan Buciu, Octavian Nemescu, Sabin Păutza, Viorel Munteanu, Ulpiu Vlad.

Vasile Spătărelu este continuator al lui Achim Stoia și al generației sale, și s-a impus mai mult prin creația sa corală și prin școala de compoziție pe care a dezvoltat-o la Iași. Deși creația sa cuprinde lucrări în toate genurile muzicale, piesele sale corale s-au impus în repertoriul de specialitate.

➤ **Repere biografice:**

- Compozitor și profesor
- Născut în 1938 în Tâmnea-Mehedința, jud. Caraș-Severin
- 1951-'54 – studii muzicale la Școala de Muzică din Craiova și la Școala de Muzică din Brașov
- 1957 – absolvă Liceul de Muzică din Timișoara (studiază cornul și pianul)
- 1960 – absolvă Conservatorul din București (secția pedagogică, și apoi, în 1963, secția Compoziție); a studiat cu Tudor Ciortea (forme) și Anatol Vieru (compoziție)
- 2002 – obține titlul de doctor în muzică și Academia de Muzică „Gh. Dima” din Cluj-Napoca cu teza „Meditații la Enescu – un proiect de creație vizând configurarea gândirii muzicale ca sinteză între tradiție și contemporaneitate”.
- A desfășurat o activitate constantă de pianist acompaniator.
- Își începe activitatea didactică la Conservatorul din Iași, mai întâi ca preparator la disciplina contrapunct și forme muzicale (1964-67), trecând prin toate etapele succesive până la gradul de profesor universitar. A predat contrapunct, forme, compoziție, armonie și aranjamente corale.
- Dintre discipolii săi, s-au impus Viorel Munteanu, Cristian Misievici, Teodor Caciora, Romeo Cozma, Alexandru Hrubaru, Leonard Dimitriu, etc.
- a publicat articole, studii, recenzii, interviuri în revistele de specialitate și a fost distins cu numeroase premii naționale (Premiul Uniunii Compozitorilor, Premiul Academiei Române etc.)

➤ **Repere ale creației:**

- Creația sa scenică cuprinde o serie întreagă de lucrări în genul muzicii de scenă pentru spectacolele Teatrului Național dar și pentru piese pentru copii. Creația sa de gen acoperă aproape întreaga sa perioadă creatoare (1964-1991), cuprinzând titluri precum *Farse medievale*, după Hans Sachs, *Livada cu vișini*, după Cehov, *Cei trei mușchetari*, comedie muzicală de Pierre Jean Valentin, *Cărțile junglei*, după Rudjard Kipling sau *Faust*, spectacol pentru actori și marionete, după Goethe.

- În rândul creațiilor sale vocal-simfonice se disting: cantata *Inscripție* (1969, reorchestrată în 1998), pentru mezzosoprană, cor de femei și formație instrumentală sau *Poema finală* (1990), cantată pentru bariton, cor de femei și orchestră (1992).

- Cea mai cunoscută lucrare simfonică a compozitorului este *Meditații la Enescu II* (1996), pentru coarde, alămuri și percuție, dar și lucrarea sa mai de tinerețe, *Simfonieta* (1964).

- și în muzica de cameră, creația lui Spătărelu este convingătoare: două cvartete de coarde, creație miniaturală pentru pian, sonate pentru vioară și pian etc.

- Lucrările corale și cele vocale, însă, ocupă locul cel mai important în creația sa: este vorba despre un întreg șir de creații pe versuri populare românești, dar și pe cele le unor autori români, colegi de generație ai compozitorului: precum Otilia Cazimir, George Lesnea, Ana Blandiana, Adrian Păunescu, dar și autori deveniți clasici: Mihai Eminescu, Zaharia Stancu, Alexandru Macedonski. Creația sa corală a fost interpretată de către corurile care au activat în acea perioadă la Iași: *Animosi*, *Cantores Amicitiae*, *Corul Gavriil Musicescu*.

- La fel de bine reprezentată în creația sa este și corpusul liedurilor, pe versuri de poeți consacrați, precum Nichita Stănescu, Tudor Arghezi, Tristan Tzara, Mihai Eminescu, iar din poezia universală, Johann Wolfgang Goethe.

➤ **Particularități ale stilului și gândirii muzicale:**

- alături de Tudor Jarda, Alexandru Pașcanu, Dan Voiculescu etc., Vasile Spătărelu promovează miniatura corală cu specific folcloric, axată pe ritmica de joc popular.
- Lumea modală a creațiilor sale tinde, prin cromatizare, spre atingerea totalului cromatic
- La nivelul creației de lied, Vasile Spătărelu se înscrie pe linia modernismului radical, scriitura sa fiind impregnată de *clustere*, sinteze serial-modale, conglomerate sonore polifonice sau heterofonice.

Test de autoevaluare:

1. Care sunt genurile în care excelează Vasile Spătărelu?
2. Care sunt precursorii lui Vasile Spătărelu?

Rezumatul unității de învățare:

- *Vasile Spătăreanu a format o adevărată școală de compoziție la Iași, fiind cadru didactic universitar la Conservatorul din Iași. Dintre aceștia, se numără Viorel Munteanu, Cristian Misievici și alții*
- *Creația sa cuprinde lucrări din toate genurile muzicale, dar punctul său de greutate îl reprezintă creația corală și cea de lied*
- *Limbajul său este modern, impregnat cu conglomerate acordice de tip cluster, dar și cu zone armonico-polifonice ce tind spre atingerea totalului cromatic.*

Răspunsuri și comentarii la testele de autoevaluare

1. Genul coral și cel de lied
2. Eduard Caudella, Gavriil Musicescu, D. G. Kiriac

Lucrare de verificare nr. 5

1. Efectuați o listă de creație a compozitorului Vasile Spătăreanu, din două perspective: cea cronologică și cea pe genuri.

Se acordă câte 4 puncte pentru realizarea corectă a fiecărui tabel, 1 punct pentru corectitudinea informațiilor, 1 puncte din oficiu. Lucrarea va fi expediată prin e-mail tutorei disciplinei.

Bibliografie minimală:

- Viorel Cosma, *Muzicieni din România. Lexicon*, vol. VIII, Editura Muzicală, București, 2005
- Sandu-Dediu, Valentina, *Muzica românească între 1944-2000*, Editura Muzicală, București, 2002
- Doru Popovici, *Muzica corală românească*, Editura Muzicală, București, 1966

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 6

ȘCOALA CLUJEANĂ DE COMPOZIȚIE:

SIGISMUND TODUȚĂ ȘI DISCIPOLII SĂI

Cuprins:

Obiectivele unității de învățare.....	31
Lecția 11. Sigismund Toduță, creatorul școlii clujene de compoziție. Creația simfonică, vocal-sinfonică și camerală	32
Lecția 12. Sigismund Toduță, creația vocală și corală. Caracterizarea și evoluția stilului .	33
Lecția 13. Discipolii lui Sigismund Toduță (I).....	34
Lecția 14. Discipolii lui Sigismund Toduță (II)	36
Rezumatul unității de învățare	39
Răspunsuri și comentarii la testele de autoevaluare	39
Lucrare de verificare nr. 6	39
Bibliografie minimală.....	39

Obiectivele unității de învățare:

În urma parcurgerii Unității de învățare nr. 6, *Școala clujeană de compoziție. Sigismund Toduță și discipolii săi*, veți dobândi următoarele competențe:

- conștientizarea particularităților de scriitură și limbaj ale creației compozitorului
- cunoașterea elementelor de continuitate ale tradiției muzicale clujene: Augustin Bena, Gheorghe Dima, Marțian Negrea
- cunoașterea și aprofundarea creației compozitorului și a etapelor evolutive ale stilului său
- conștientizarea înnoirilor la nivelul limbajului și expresiei
- identificarea, prin audiție, a particularităților stilistice ale creației compozitorului.

LECȚIA 11

SIGISMUND TODUȚĂ, CREATORUL ȘCOLII CLUJENE DE COMPOZIȚIE. CREAȚIA SIMFONICĂ, VOCAL-SIMFONICĂ ȘI CAMERALĂ

➤ Date biografice:

- Născut în 1908 la Simeria
- 1918-1926, Studii la Liceul de Băieți din Alba Iulia
- 1926 – studii la Conservatorul de Muzică și Artă Dramatică din Cluj, secția pedagogică, apoi absolvă în 1931 secția pian și în 1935 secția Compoziție. A studiat cu Ecaterina Fotino-Negru (pian), Marțian Negrea (armonie, contrapunct, compoziție)
- 1936-1938 – studiază la Academia Santa Cecilia din Roma cu Ildebrando Pizzetti (compoziție) și Alfredo Casella (pian)
- 1938 – obține titlul de doctor în muzicologie la *Instituto Pontificio di Musica Sacra din Roma*
- 1939-1942, profesor de muzică la Liceul *Sf. Vasile* din Blaj
- 1942 – asistent corepetitor la Conservatorul din Cluj și la Opera Română.
- Deține funcția de secretar artistic al Filarmonicii „Ardealul” din Cluj
- din 1946 își începe cariera pedagogică la Conservatorul clujean (disciplinele armonie, contrapunct, fugă, forme și compoziție)
- 1971-1974, este director al Filarmonicii din Cluj (unde înființează Corul Filarmonicii)
- Din 1970, membru al Academiei de Științe Sociale și politice
- Rector și apoi profesor consultant la Conservatorul din Cluj
- Din 1970 este conducător de doctorat
- Pe lângă vocația de compozitor, a fost un eminent muzicolog, pedagog și creator de școală

➤ Creația:

- *Muzica vocal-simfonică*
 - 7 lucrări: *Messa, Psalmul 97, Psalmul 133, Miorița, Balada steagului, Pe urmele lui Horea și Meșterul Manole*, acoperind 5 decenii de creație, între anii 1937-1983. Primele trei lucrări constituie un corpus aparte al creației vocal-simfonice a autorului, fiind compuse într-o primă perioadă creatoare a acestuia și aparținând repertoriului religios. Celelalte patru se subordonează genului oratorial, care se interferează cu balada (balada-oratoriu *Miorița*) sau cu genul de operă (opera-oratoriu *Meșterul Manole*).
 - procedee polifonice cum sunt isonul și pedala, *ostinato*-ul și imitațiile de diferite tipuri și chiar polifonia liberă, în forme, structuri și subgenuri neobaroce ca *passacaglia*, *ricercarul*, *trenia*, *arioso*-ul, *recitativul*, și nu în ultimul rând *fuga* – direcție stilistică neobarocă
 - utilizarea fluierului (care duce cu gândul atât la folclorul românesc cât și la vechea aulodie greacă), a unor frânturi melodice din balada populară sau din alte genuri populare cum sunt doina, cântecul lung, bocetul, cântecul de leagăn, colinda sau muzica de dans
 - aparat coral-orchestral-solistic monumental, într-un ambient muzical de concepție neobarocă, pe un fond sonor modal-cromatic cu implicații de natură folclorică și bizantină.
- *Muzica simfonică și concertantă*
 - *5 Simfonii* - scrise pe parcursul unui singur deceniu, respectiv între anii 1951-1962, oglindind viziunea unei unice etape de creație simfonică. Scriitură modal-cromatică, forme din ce în ce mai libere, ritmică liberă, rubatizată, gândire modală tetracordală, folosirea acordului tematic.
 - *Concertul nr. 1 pentru orchestră de coarde, Concerte pentru pian și orchestră de coarde, Concertul pentru suflători și baterie, Concertele nr. 2, 3, și 4 pentru orchestră de coarde* precum și binecunoscutele *Concerte pentru oboi și orchestră*, respectiv *pentru flaut și orchestră*.

- *Muzica instrumentală de cameră*

Ca și creația sa corală, corpul lucrărilor instrumentale de cameră toduțiene acoperă toate cele șase decenii creatoare ale compozitorului.

- *Cvartet pentru coarde* în re minor, singurul, de altfel, din creația sa, este compusă în 1933, în aceeași perioadă cu *Egloga* pentru orchestră.
- anii '40 sunt marcați de apariția celebrei sale *Passacaglii* pentru pian, scrisă pe tema unui cunoscut cântec de stea.
- Creația sa pentru pian mai cuprinde lucrările *Părintele Hubic văzut de dr. Sigismund Toduță*, *3 Schițe*, *Sonatina*, *10 Colinde*, *4 Piese*, *Threnia*, *Preludiu-Coral-Toccata*, *6 Piese seriale*, *Terzine*.
- Alături de lucrările pentru pian stau binecunoscutele sale piese pentru orgă, din ultima sa perioadă de creație, dintre care amintim celebrele sale *7 Coral-preludii*, *3 Piese*, împreună cu *Simfonia B.A.C.H.*, una dintre cele mai cunoscute lucrări pentru orgă din literatura de gen autohtonă. Inedite apar în context autohton și lucrările pentru harpă și lăută.

Dintre lucrările cu acompaniament de pian, se disting mai ales cele două *Sonate pentru vioară și pian*, cele două *Sonate pentru flaut și pian*, *Sonata pentru oboi și pian*, iar dintre lucrările pentru instrument solo, celebrul său *Adagio* pentru violoncel, interpretat în numeroase rânduri chiar și de violoniști sau de contrabasiști, în variante transpuse, ca și *Sonata pentru violoncel solo*, *6 Piese pentru oboi solo*, *4 Piese pentru harpă*, *4 Tabulaturi pentru lăută*.

LECȚIA 12

SIGISMUND TODUȚĂ, CREAȚIA VOCALĂ ȘI CORALĂ. CARACTERIZAREA ȘI EVOLUȚIA STILULUI

➤ *Sigismund Toduță. Creația – continuare*

• *Muzica corală*

- Creația corală a lui Sigismund Toduță însumează 83 de lucrări, reprezentând coruri pe voci egale sau mixte, de sine stătătoare sau organizate în cicluri cu tematică bine definită (coruri pe versuri populare sau pe versuri de Dante, Lucian Blaga, Ana Blandiana). De asemenea, se poate afirma că genul coral este reprezentat în creația compozitorului cu o constanță care poate fi egalată doar de lucrările în genul cameral. În această lumină, este semnificativ faptul că unele dintre primele sale încercări în compoziție s-au materializat, în anul 1937, în genul coral, prin *Psalmul 23* și *Liturghia nr. 1*, tot așa precum ultima lucrare a maestrului, *Noapte de mai*, pe versuri de Lucian Blaga, este o lucrare pentru cor mixt.
- O pondere semnificativă în creația corală a compozitorului Sigismund Toduță o au lucrările pe versuri populare, apoi cele compuse pe versuri aparținând poezilor Lucian Blaga (10 piese).

Pentru o cât mai bună eficientizare a parametrului armonic, autorul recurge de multe ori la divizii, ajungând în unele cazuri până la formații de zece voci, fără a se feri însă de simplitatea unisonului sau a evoluției în octave paralele. De asemenea, autorul optează pentru ambitusuri extinse ale pieselor, atât la nivelul ansamblului cât și al fiecărei partide în parte. O componentă esențială a scriiturii este parametrul polifonic, ce amintește de contrapunctul palestrinian prin rigoare, complexitate și coerență.

- *Liedurile*

Creația toduțiană de lieduri cuprinde 56 de lucrări, dintre care 24 reprezintă lieduri pe versuri de Lucian Blaga iar 16 sunt compuse pe versurile poetei Ana Blandiana. Se poate observa deci, că atât la nivelul întregii sale creații care implică vocea, cât și la nivelul creației de lieduri, Sigismund Toduță a fost puternic înrâurit de lirica blagiană.

- sub titlul *14 Lieduri pentru voce și pian*, publicate la Editura muzicală în 1984, se ascund de fapt patru cicluri de lieduri: *3 Lieduri pentru mezzosopran și pian (Cântecul obârșiei, Lucruri suntem, Unde un cântec este)*, *3 Lieduri pentru tenor și pian (Lumina de ieri, Cerească atingere, Septembrie)*, *3 Lieduri pentru bariton și pian (Somn, Fum căzut, Cap aplecat)* și *5 Lieduri pentru bas-bariton și pian (Ermetism, Cântec în doi, Cântec în noapte, Dorul-dor..., și Răboj)*. În același mod sunt concepute cele *5 Lieduri pentru mezzosopran și pian* (1988), ciclul care include piesele *Spune-o-ncet, Amintire, Elegie, Drumuri, Semnal de toamnă*.
- Cele *5 Lieduri pentru mezzosopran și pian* pe versuri de Lucian Blaga publicate în 1988 sunt puternic sudate stilistic la nivelul intervalicii și tratării acordice a acestora.

➤ **Caracterizarea și evoluția stilului:**

- o serie de elemente sunt esențiale în definirea, înțelegerea și apropierea de creația lui Sigismund Toduță: aplecarea spre lirica folclorică, spre creația lui Lucian Blaga, și spre mit. Apoi, gândirea tetracordală, din alăturarea tetracordurilor rezultând adesea moduri non-octaviante, limbajul cromatic de sorginte diatonică, cu elemente cromatice care nu duc însă înspre totalul cromatic; gândirea acordică pe structura conglomeratelor de cvart-cvint (formulare dată de Vasile Herman), investirea retorică a intervalelor specifice (secunda, cvarta, septima), scriitura melodică de sorginte vocală, tratarea polifonică și heterofonică a discursului, iată câteva dintre cele mai importante însușiri ale limbajului toduțian.
- Evoluția stilului toduțian este constantă, spre o continuă polifonizare și heterofonizare a discursului, dinspre diatonic înspre cromatic, dinspre alternanța sau coexistența majorului cu minorul, înspre gândirea tetracordală.

LECȚIA 13

DISCIPOLII LUI SIGISMUND TODUȚĂ (I). CORNEL ȚĂRANU ȘI DAN VOICULESCU

- Prima generație de discipoli clujeni a lui Sigismund Toduță îi cuprinde pe Cornel Țăranu, Dan Voiculescu, Hans-Peter Türk, Vasile Herman, Valentin Timaru și alții.
- Stilurile de compoziție ale discipolilor lui Sigismund Toduță sunt în esența lor diferite, dar toate poartă în ele rigurozitatea, organicitatea și coerența limbajului și gândirii toduțiene.

Cornel Țăranu (n. 1934, Cluj)

- compozitor, muzicolog, profesor și dirijor

➤ **Date biografice:**

- studii muzicale la Cluj cu Marțian Negrea
- studii de compoziție și pian la Conservatorul din Cluj, cu Sigismund Toduță (compoziție) și Elisa Ciolan (pian)
- studii de perfecționare la Paris, cu Olivier Messiaen și Nadia Boulanger
- a frecventat cursurile de vară de la Darmstadt, unde a luat cunoștință cu cele mai noi tendințe în muzica contemporană

- a început activitatea didactică la Conservatorul din Cluj în 1957, predând compoziție.
- este fondatorul și dirijorul formației *Ars Nova*, care promovează muzica contemporană românească și universală
- a publicat cronică și studii de muzicologie, în revistele și periodicele de specialitate
- a susținut *master-class*-uri în țară și în străinătate

➤ **Creația:** - este dominată de lucrările simfonice, camerale, corale și vocale. Dintre cele mai reprezentative creații ale sale se numără operele *Secretul lui Don Giovanni* (1969) și *Oreste-Oedipe* (2001), *Cântece nomade* pentru soliști și formație instrumentală, *Simfonia da Requiem* (2005), pe texte biblice, pentru cor mixt și orchestră.

- În genul simfonic, se impun *Incantații* pentru orchestră, *Ghirlande* (1979), pentru orchestră de cameră, *Miroirs* (1990), *Concertul pentru oboi și orchestră de cameră*
- Numeroase coruri și creații în genul de lied, pe versuri de Nichita Stănescu și Lucian Blaga, dar și pe versuri populare
- Creație camerală vastă
- Creație de muzică de film, pentru filme în regiile lui Nicolae Mărgineanu și Alexandru Tatos (*Pădureanca*, *Undeva în Est*, *Întunecare*, *Întoarcerea în Iad*, *Mai presus de orice*, *Mere roșii*)

➤ **Repere stilistice:**

- Se revendică de la tradiția muzicală a lui George Enescu și Sigismund Toduță
- Scrie în stil liber, extrem de rubatizat, într-un limbaj modal extrem de cromatizat; fuziune între dodecafonie și folcloric
- Elemente de aleatorism, dar și de serialism controlat
- Melodică vocală, cu revendicări folclorice de doină, bocet
- Ritmică rubatizată
- O anumită asprime a expresiei, specific transilvană

Dan Voiculescu (n. 1940, Saschiz-Sighișoara, jud. Mureș)

- compozitor, muzicolog și profesor

➤ **Date biografice:**

- 1964, a absolvit secțiile pian și compoziție la Conservatorul din Cluj (compoziție cu Sigismund Toduță, pian cu Magda Kardos); i-a avut profesori pe Liviu Comes și Cornel Țăranu, Max Eisikovits, Romeo Ghircoiașiu, Traian Mîrza.
- Stagii de perfecționare la Veneția (1968), cu Virgilio Mortari, la Köln (1971-'72) cu Stockhausen, și Kumpert; a participat la cursurile de vară de la Darmstadt (1972, 1978). Este doctor în muzicologie (cu teza *Aspecte ale polifoniei secolului XX*)
- Își începe cariera pedagogică universitară în 1963, la Conservatorul din Cluj, și apoi la București, din 2000. A fost redactor al volumelor *Lucrări de muzicologie (vol. 8-21)*.
- A susținut cursuri de măiestrie în țară și peste hotare (Italia)
- Are o bogată activitate muzicologică și publicistică.
- Înființează, după moartea maestrului său, Sigismund Toduță, împreună cu Hans Peter Türk, Fundația Sigismund Toduță (Cluj)
- A fost distins cu numeroase și prestigioase premii (Premiul George Enescu, Premiul Uniunii Compozitorilor, Premiul Eminescu etc.)

➤ **Creația:** este foarte vastă, subîntinde toate genurile; totuși, creațiile camerală, corală și vocală sunt cele mai reprezentative

- *Cântăreața cheală* (operă, 1993)
- Muzică simfonică: *Simfonia ostinato* (1963), *Muzică pentru coarde* (1971), *Suita din Codex Caioni* (1996)
- Numeroase creații camerale, muzică corală, lieduri
- Muzică electronică: *Reliefuri* (1972)
- Muzică didactică: *Carte fără sfârșit* (4 volume) pentru pian

- Lucrări teoretice: *Polifonia barocului, Fuga în creația lui J.S. Bach, numeroase studii*
- **Elemente de stil:**
 - Scriitură neomodala bazată pe valențele contrapunctului
 - Stilizări de folclor
 - Heterofonie, discurs rubatizat
 - Ritmică variată

LECȚIA 14

DISCIPOLII LUI SIGISMUND TODUȚĂ (II). HANS PETER TÜRK. ADRIAN POP, ULTIMUL DISCIPOL

Hans Peter Türk (n. 1940, Sibiu)

- compozitor, muzicolog și profesor
- **Date biografice:**
 - A început studiile muzicale la Brașov, și apoi la Conservatorul din Cluj (1959-'65), la clasa de compoziție a lui Sigismund Toduță; a studiat armonie cu Cornel Țăranu, forme cu Vasile Herman, istoria muzicii cu Romeo Ghircoiașiu, folclor cu Traian Mîrza.
 - 1978, a obținut titlul de doctor în muzicologie cu teza cu titlul *Contradominanta în creația lui W.A. Mozart*
 - Începe activitatea didactică la Conservatorul din Cluj în 1966, la disciplina citire de partituri, apoi armonie și compoziție.
 - A publicat studii, eseuri, articole, recenzii în revista *Muzica, Lucrări de Muzicologie, Studii de Muzicologie*, dar și în publicațiile germane din Transilvania (*Karpatenrundschau, Volk und Kultur, Die Woche*)
 - a fost distins cu premii naționale și internaționale
 - este exeget al culturii muzicale germane - Bach, Mozart, etc., dar și fervent cercetător al culturii muzicale germane din Transilvania (Paul Richter, Johannes Honterus, Gabriel Reilich)
- **Creația:**
 - are o puternică tentă personală, datorată legăturii sale cu muzica compozitorilor a sași din Transilvania, dar și datorită stilului său extrem de riguros și de unitar.
 - Genurile în care se manifestă creația sa sunt variate, de la genurile vocal-sinfonice până la muzica de film și creația camerală și corală
 - Muzică vocal-sinfonică: 3 cantate (Cantata de Crăciun *Vom Himmel hoch da komm ich her*, pentru soprană cor mixt, orgă și orchestră, 1992), *Fantezie și coral* pentru cor mixt, orgă și alămuri (1997)
 - Creații simfonice: *Simfonia I* pentru orchestră de coarde și percuție (1965, rev. 1966), *Preludiu, canon și coral* pentru 12 cordari/soliști (1980), *Rezonanțe*, pentru 24 de suflători, vibrafon, celestă și Glockenspiel, (1983), *Narben* (1995), pentru orchestră simfonică
 - Muzică de film: *Cumpărătorul de clopote* (regia Alexandru Tatos, 1984)
 - Numeroase lucrări în genul muzicii de cameră, în diferite componente instrumentale
 - O bogată creație corală, pe versuri de Ana Blandiana, Marin Sorescu, pe versuri populare românești și săsești, pe texte biblice, pe versurile unor autori germani
 - Lucrări teoretice: *Formele muzicale ale barocului în operele lui J.S. Bach*, vol. 2, în colaborare cu Sigismund Toduță, *Paul Richter* (monografie), *Gabriel Reilich* (monografie bilingvă)
- **Repere stilistice:**
 - Stilul său este impregnat de sobrietate și rigurozitate
 - Discurs cantabil, cu elemente neobaroce

- Limbaj sonor modern, care îmbină sonoritățile folclorice românești și săsești cu tehnicile de compoziție moderne (structuri de sferturi de ton, heterofonie etc.)

Adrian Pop (n. 1951, Cluj), ultimul discipol

- compozitor, muzicolog, profesor

➤ **Date biografice:**

- a învățat primele noțiuni muzicale de la tatăl său, Dorin Pop, cunoscut dirijor
- a urmat o pregătire liceală cu profil real
- 1970-'76, a studiat compoziția la Conservatorul din Cluj cu Sigismund Toduță și Cornel Țăranu
- 1972, 1973, 1982, a participat la cursuri de perfecționare cu Aurel Stroe și Ștefan Niculescu
- 1974, 1975, cursuri de compoziție electronică cu Dieter Salbert (Bayreuth), etc.
- este doctor în muzică la Academia de Muzică din Cluj, cu teza *Recviemul românesc*
- a primit numeroase premii, distincții și burse de studiu
- a participat cu succes la diferite competiții naționale și internaționale (premiu la Arezzo, Tours, Roodeport, Trento, Spittal)
- a fost distins cu Premiul UCMR și cu Premiul Academiei Române
- 1991-1995, director al Filarmonicii de Stat „Transilvania” din Cluj-Napoca
- 2008, Rector al Academiei de Muzică „Gh. Dima”
- Din 1985, este cadru didactic colaborator la Academia de Muzică „Gh. Dima”, profesor universitar, la disciplinele Armonie, Stilistică, Compoziție
- A publicat studii de muzicologie în revistele și publicațiile de specialitate

➤ **Creația:**

- Muzică de scenă: *Hamlet* (2001, regia Vlad Mugar)
- Muzică simfonică: *Etos I* (1976), pentru orchestră, *Concert pentru violoncel și orchestră* (1975, revizuit 1987), *Solstițiu* pentru orchestră (1979), *Triptic* pentru orchestră (1998)
- Muzică de cameră: *Triosonată* pentru flaut, oboi, violoncel și clavecin (1974), *Ostinati* pentru pian și ansamblu de percuție (1976), *Invențiuni* pentru flaut, violoncel, contrabas și percuție (1981), *Bagatele* pentru cvartet de coarde
- Muzică electronică: *Colinda soarelui*, pentru flaut, percuție și bandă magnetică (1974), *Monocromie* pentru flaut+piccolo, flaut+flaut bas și bandă magnetică
- Creații corale: colinde pe versuri populare (*Vine hulpe di la munte*, *Gre ierniță ș-o pțicatu*, *Ce vedere minunată*), madrigale pe versuri de Salvatore Quasimodo (*Antico inverno*, *Di un altro Lazzaro*)
- Muzică pentru copii: *Patru miniaturi pentru coarde* (1982), *Uncle Sam* (1987), pentru pian etc.
- Muzică vocală: *Două recitative lirice* pentru voce și pian, pe versuri de Lucian Blaga (1976), *Șapte fragmente din Tristan Tzara* (1995), pentru voce și pian, *Cinci cântece de dragoste* pentru voce și pian (1998), pe versuri de R.M. Rilke
- Jazz: *Areal*, pentru chitară, chitară bas, flaut, pian și baterie (1978)

➤ **Repere stilistice:**

- Limbajul său muzical este caracterizat de naturalețe și de construcție extrem de judicioasă a arhitecturii, cu evidențierea eficientă a punctelor culminante
- Utilizează material muzical original ce sugerează apartenența folclorică
- Osmoză a modalului cromatic de proveniență folclorică cu sonoritățile muzicii electronice
- Revitalizarea unor genuri renaștentiste sau baroce: madrigalul, triosonata, etc.

Școala de compoziție clujeană continuă tradiția moștenirii toduțiene printr-o nouă generație de compozitori: Peter Szegho, Dora Cojocar, Iulia Cibișescu, iar o serie de tineri

compozitori clujeni încep să se facă remarcăți pe plan național și chiar internațional: Șerban Marcu, Cristian Bence-Muk, Ciprian Pop, Răzvan Metea, Matei Pop;

Test de autoevaluare:

1. Care sunt elementele ce apropie concepția componistică a reprezentanților școlii clujene de compoziție în lumina influențelor toduțiene?
2. Cine sunt reprezentanții celei de-a doua generații a școlii clujene de compoziție?

Rezumatul unității de învățare

- Școala clujeană de compoziție se desfășoară sub influența puternică a stilului și gândirii toduțiene
- Reprezentanții școlii au o concepție mai tradiționalistă asupra limbajului, în schimb înnoirile se aduc la nivelul scriiturii și al formelor

Răspunsuri și comentarii la testele de autoevaluare

1. Gândirea modală de sorginte cromatică, aplecarea spre rigurozitate și spre valențele polifoniei și heterofoniei de sorginte folclorică
2. Peter Szegho, Dora Cojocaru, Ionică Pop și alții.

Lucrare de verificare nr. 6

1. Argumentați criteriile de apartenență a discipolilor lui Sigismund Toduță la școala clujeană de compoziție.
2. Definiți, cu propriile cuvinte, următorii termeni: heterofonie, non-octavian, ostinato și rubato.

Se acordă 4 puncte pentru realizarea corectă a cerinței 1, 3 puncte pentru cea de-a doua, 1 punct pentru definirea corectă și completă a termenilor, 2 puncte din oficiu. Lucrarea va fi expediată prin e-mail tutorelui disciplinei.

Bibliografie minimală:

- Viorel Cosma, *Muzicieni din România. Lexicon*, vol. VIII, Editura Muzicală, București, 2005
- Sandu-Dediu, Valentina, *Muzica românească între 1944-2000*, Editura Muzicală, București, 2002
- *Lucrări de Muzicologie*, vol. XIV, Conservatorul de Muzică „Gh. Dima” Cluj-Napoca, 1979
- *Sigismund Toduță. Destăiniri. Documente. Mărturii*, volum coordonat de Ninuca Oșanu-Pop, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2008

BIBLIOGRAFIE

a. obligatorie

- Anghel, Irinel, *Orientări, direcții, curente ale muzicii românești din a doua jumătate a secolului XX*, Editura Muzicală, București, 1997
- Bentoiu, Pascal, *Capodopere enesciene*, Editura Muzicală, București, 1984
- Cosma, Lazăr Octavian, *Hronicul muzicii românești*, vol. I-IX, Editura Muzicală, București, 1973-1989
- Cosma, Lazăr Octavian, *Oedipul enescian*, Editura Muzicală, București, 1967
- Firca, Clemansa-Liliana, *Modernitate și avangardă în muzica ante- și interbelică a secolului XX (1900-1940)*, Editura Fundației Culturale Române, București, 2002
- Ghircoiașiu, Romeo, *Contribuții la istoria muzicii românești*, Editura Muzicală, București, 1963
- Ghircoiașiu, Romeo, *Cultura muzicală românească în secolele XVIII-XIX*, Editura Muzicală, București, 1992
- Sandu-Dediu, Valentina, *Muzica românească între 1944-2000*, Editura Muzicală, București, 2002
- Vancea, Zeno, *Creația muzicală românească, sec. XIX-XX*, vol. 1-2, Editura Muzicală, București, 1968, 1978
- Voicana, Mircea, Firca, Clemansa, Hoffman, Alfred, Zottoviceanu, Elena, în colaborare cu Myriam Marbé, Ștefan Niculescu și Adrian Rațiu, coordonator Mircea Voicana, *George Enescu, monografie*, Editura Academiei, București, 2 vol., 1971

b. complementară

- ***, *Dicționar de termeni muzicali*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1968
- Arzoiu, Ruxandra, *Opera de cameră românească*, Editura Muzicală, București, 2002
- Constantinescu, Radu, *Wachmann*, Editura Muzicală, București, 1975
- Firca, Clemansa-Liliana, *Direcții în muzica românească (1900-1930)*, Editura Academiei, București, 1974
- Gavoty, Bernard, *Amintirile lui George Enescu*, Editura Muzicală, București, 1982
- Ghircoiașiu, Romeo, *Considerații asupra periodizării operei enesciene*, în *Studii enesciene*, Editura Muzicală, București, 1981
- Herman, Vasile, *Formă și stil în noua creație muzicală românească*, Editura Muzicală, București, 1977
- Hirlav-Maistorovici, Sanda, *Miniatura românească pentru pian din secolul XX și folclorul muzical autohton*, Editura Premier, Ploiești, 2002
- Iacob, Hilda, *Aspecte stilistice în creația vocală, corală și vocal-simfonică a lui Sigismund Toduță*, Editura MediaMusica, Cluj-Napoca, 2002
- Laszlo, Francisc, *Béla Bartók și muzica populară a românilor din Banat și Transilvania*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2003
- Munteanu, Viorel, *Roman Vlad - modernitate și tradiție*, Editura Muzicală, București, 2001
- Murgu, Doru, *Nicolae Ursu, compozitor și folclorist*, Editura Facla, Timișoara, 1976
- Niculescu, Ștefan, *Reflecții despre muzică*, Editura Muzicală, București, 1980
- Petecel-Theodoru, Despina, *De la mimesis la arhetip*, Editura Muzicală, București, 2003
- Pop, Ninuca, *Elemente specifice ale scriiturii pianistice enesciene*, Editura MediaMusica, Cluj-Napoca, 2003
- Popovici, Doru, *Muzica corală românească*, Editura Muzicală, București, 1966
- Rădulescu, Mihai, *Violonistica enesciană*, Editura Muzicală, București, 1971
- Rădulescu, Speranța, *Peisaje muzicale în România secolului XX*, Editura Muzicală, București, 2002
- Stănculescu Vosganian, Mihaela, *Tipologii polifonice în muzica românească contemporană*, Editura Muzicală, București, 2002
- Stoianov, Carmen Antoaneta, *Neoclasicism muzical românesc. Secolul XX*, Editura Fundației România de Măine, București, 2001
- Stoianov, Carmen Antoaneta, *Repere în neoclasicismul muzical românesc*, Editura Fundației România de Măine, București, 2000
- Timaru, Valentin, *Simfonismul enescian*, Editura Muzicală, București, 1992
- Ursu, Ileana, *Povara sublimului [Mihai Moldovan]*, Editura Muzicală, București, 1996
- Varga, Ovidiu, *Quo vadis musica? Tracul Orfeu și destinul muzicii*, Editura Muzicală, București, 1980

c. facultativă

- Bentoiu, Pascal, *Gândirea muzicală*, Editura Muzicală, București, 1975
- Bonis, Ferenc, *A Vietorisz-kodex szvit-tancai*, Budapest, 1957
- Lerescu, Sorin, *Teatrul instrumental*, Editura Fundației România de Măine, București, 2001

Pop, Sergiu-Dan, *Teatrul muzical. Reflexii structurale și stilistice (Celula muzical-dramaturgică)*, Editura Muzicală, București, 2000
Rădulescu, Antígona, *Perspective semiotice în muzică*, Editura Universității Naționale de Muzică din București, 2003
Țăranu, Cornel, *Enescu în conștiința prezentului*, Editura Muzicală, București, 1969
Vieru, Anatol, *Cuvinte despre sunete*, Editura Cartea Românească, București, 1994